

УДК 343.9

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ,  
ПОВ'ЯЗАНИМ ІЗ ПОРУШЕННЯМ ПРАВИЛ ОХОРОНИ  
АБО ВИКОРИСТАННЯ НАДР, В УКРАЇНІ**

*І. В. Здоровило*, аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, м. Дніпропетровськ

**Постановка проблеми та її актуальність.** У структурі екологічних злочинів незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного значення посідає особливе місце. Негативними наслідками злочинів цієї категорії є заповдіяння збитку економіці та екології країни в тих регіонах, у яких розміщені поклади корисних копалин і ведеться їх активне видобування. Надра є важливим економічним і стратегічним природним ресурсом, що статтею 13 Конституції України визнаються об'єктом права власності Українського народу [1, с. 141]. Специфіка вчинення злочину, передбаченого ст. 240 КК України, значною мірою зумовлена територіальними особливостями регіону, тобто природно-географічними та геологічними чинниками. Так, у Житомирській та Рівненській областях особливої поширеності набув незаконний видобуток корисних копалин загальнодержавного значення – піску та бурштину, у Донецькій та Луганській областях предметом незаконного видобування корисних копалин, як правило, є вугілля. Згідно з Переліком корисних копалин загальнодержавного значення до таких належать горючі корисні копалини – газ, нафта, вугілля тощо; метали – чорні, кольорові, рідкісні, благородні, рідкісноземельні; неметали – різноманітна сировина (хімічна, гірничорудна); води – підземні, поверхневі; інертні гази [2]. Аналіз матеріалів слідчої та судової практики свідчить, що предметом незаконного видобування корисних копалин передусім є вугілля, граніт, пісок формувальний, бурштин.

Проблема незаконного видобування корисних копалин у теперішній час значно загострилася, хоча вона виникала не останніми

роками. Органи державної влади та керівники органів місцевого самоврядування спочатку не дуже переймалися цими проблемами, а потім фактично «очолили» цю незаконну діяльність. Корисні копалини незаконно видобуваються і транспортуються за кордон. Оскільки технологічна система видобування непроста, в ній чітко проглядається налагоджена корупційна схема прикриття злочинів саме із боку «зацікавлених» органів та посадових осіб. Отже, на сьогоднішній день можна стверджувати про масштабну проблему екологічної злочинності, яка пов'язана з негативними наслідками, що негативно впливають на розвиток нашої країни та суспільства в цілому.

**Аналіз досліджень і публікацій.** Слід зазначити, що окремі аспекти запобігання вчиненню екологічних злочинів розглядалися у роботах С. О. Книженко, М. О. Селіванова, В. Д. Ларчева, В. К. Матвійчука, Н. В. Нетеси, О. П. Шем'якова, Н. В. Сердюкова, Т. В. Корнякової, О. О. Дудорова, С. Б. Гавриша та ін. Водночас необхідно визнати, що кримінологічні аспекти протидії екологічній злочинності, у тому числі й злочинам, пов'язаним із порушенням правил охорони або використання надр, у даний час продовжують залишатися недостатньо вивченими, що також є свідченням актуальності і значущості дослідження. Однак проблеми кримінологічного забезпечення запобіжної діяльності злочинам, що пов'язані з порушенням правил охорони або використання надр, у сучасних умовах суспільного життя Української держави ще не були предметом самостійного дослідження. На нашу думку, потрібно провести кримінологічне дослідження, що наблизить до вирішення проблем протидії суспільства цим правопорушенням, адже кримінологія вивчає широке коло соціальних явищ і процесів, так чи інакше пов'язаних із злочинністю і природою її виникнення.

**Метою** статті є висвітлення проблемних аспектів у запобіганні злочинам, що пов'язані з порушенням правил охорони або використання надр, на підставі аналізу сучасного стану розробки зазначеної проблеми у кримінологічній науці, зокрема регіональних особливостей існування цієї злочинності.

**Виклад основного матеріалу.** Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи міс-

цевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України. Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону. Одним із завдань кримінального законодавства відповідно до ч. 1 ст. 1 Кримінального кодексу України є правове забезпечення охорони довкілля. Ефективне вирішення завдань, визначених законодавством України про кримінальну відповідальність, стає можливим, якщо вдосконалити запобіжні процедури щодо окремих видів або груп злочинів з урахуванням принципів та загальних положень теорії запобігання злочинам. Таким чином, виникає необхідність у подальшому поглибленому дослідженні основних кримінологічних проблем забезпечення запобіжної діяльності, що здатне розширити теоретичну та практичну базу розробки окремих засобів і методів протидії злочинності. Це особливо актуально, коли йдеться про доволі поширені злочини, до яких, зокрема, належать і злочини проти довкілля, що традиційно посідають помітне місце у структурі сучасної злочинності в Україні. При цьому слід зазначити, що серед злочинів, які посягають на довкілля, чимало вчиняється з корисливого мотиву. При цьому значний резонанс викликають випадки порушення правил охорони та використання надр.

Порушення правил охорони та використання надр характеризуються, з одного боку, значним рівнем латентності, а з другого – груповим характером учинення цих правопорушень. Нерідко для вчинення таких злочинів характерною є спільна злочинна діяльність за участю представників Державної служби геодезії та надр України, органів місцевого самоврядування, представників судових і правоохоронних органів та ін.

Ураховуючи значне погіршення соціально-економічної ситуації у нашій країні, викликане наслідками світової фінансової та економічної кризи, населення нашої країни нерідко вдається до збагачення, порушуючи норми закону. Не останню роль у поширенні розглядуваних злочинів відіграють, з одного боку, недостатність коштів у вітчизняних виробників для забезпечення екологічної безпеки виробничої діяльності, сільського господарства, транспорту, видобувної галузі тощо, а з другого – ухилення від підвищення собівартості продукції за рахунок запровадження на виробництві еко-

логічного устаткування. Вплив названих чинників значно збільшується внаслідок поширеності в господарській діяльності принципу – досягти успіху за будь-яку ціну [3, с. 444–445].

В юридичній літературі обґрунтовано доводиться, що поширеність та збільшення кількості злочинів у сфері доквілля стимулює недосконалість нормативно-правової бази у сфері господарювання і будівництва (велика кількість відсилочних норм, невідповідність між різними правовими актами та нормами, відсутність механізму їх реалізації тощо) [4, с. 214–225]. Підкреслюється й те, що суттєву шкоду запобіганню злочинності у сфері навколишнього природного середовища завдає поширена практика, за якої державні органи, ухвалюючи ті чи інші рішення, рідко узгоджують їх із природоохоронними органами, хоча прийняття таких рішень без попередньої екологічної експертизи є порушенням чинного законодавства. Такі на перший погляд незначні відхилення від вимог нормативних актів призводять до хаотичного будівництва підприємств, приватних будинків, руйнування природно-заповідного фонду тощо. Основний недолік у сфері господарювання полягає в тому, що законодавче регулювання суспільних відносин орієнтоване здебільшого на усунення негативних наслідків господарської діяльності, а не на їх запобігання, що невиправдано ані з економічної, ані з екологічної точок зору [5, с. 128]. Видобування корисних копалин загальнодержавного значення в основному здійснюється двома способами: механічним та гідравлічним. Механічний спосіб включає в себе механічну розробку масиву ґрунту у відкритому кар'єрі або під землею та полягає у: розкритті продуктивного шару ґрунту, транспортуванні породи, митті породи та рекультиватії земель. Зазначений спосіб видобування корисних копалин проводиться комплексом машин, однак на сьогодні він застарів. Недоліками такого способу є великі експлуатаційні та економічні затрати, винос породи на поверхню і негативний екологічний вплив на навколишнє середовище [6, с. 148].

Гідравлічний спосіб вживається при розмиванні продуктивного шару ґрунту струминами високого тиску та виносі корисних копалин на поверхню родовища гідравлічними потоками. Спосіб супроводжується виносом мінерального ґрунту на поверхню родовища, не

забезпечує повного вилучення бурштину з родовищ. До того ж він є енергомістким, призводить до зміни структури ґрунтів, утворення порожнин і відповідно справляє значний негативний техногенний вплив на навколишнє середовище [7, с. 376].

Видобування корисних копалин потребує новітніх технологій і вдосконалення засобів для інтенсифікації процесу видобутку, при якому досягаються вища продуктивність та ефективність, а також зменшення негативного екологічного впливу на навколишнє середовище [8, с. 352–358].

Усе висловлене свідчить, що на сьогоднішній день сформувалися чітко визначені проблеми, які пов'язані із порушенням правил охорони або використання надр, що спричиняють негативні наслідки для нашої країни, а саме:

– економічні проблеми. Вони полягають в тому, що відсутність економічно обґрунтованої стратегії розвитку мінерально-сировинного комплексу України, особливо його паливно-енергетичного сегмента, поширення негативних тенденцій задоволення потреб України в мінеральній сировині та енергоносіях, передусім за рахунок імпорту, та підвищення цін на ці види продукції зумовили кримінальну активність ринку мінеральних та паливно-енергетичних ресурсів [9, с. 40–51]. За деякими оцінками, лише в Донецькій та Луганській областях функціонує від 2–2,5 до 6 тис. об'єктів незаконного видобування вугілля, а його тіньовий обіг складає понад 130 млн грн [10]. Загрозливих форм набуває поширення незаконних бурштинових промислів на Рівненщині;

– кліматичні і природні проблеми як такі. Множаться території, зайняті кар'єрами, шахтами, буровими, промисловими та побутовими звалищами, забруднені нафтопродуктами або пошкоджені викидами промислових підприємств. При цьому все менше місця залишається для дикої природи. Усе важче знайти не перетворені людиною ландшафти. Площа знищених лісів величезна: лише в Олевському районі Житомирщини, у найбільшому «клондайку» – урочищі Корабель (за супутниковими даними), знищено 187 га лісу станом на минулий рік. У найближчі кілька років, на жаль, ця тенденція зростатиме. Крім того, невідомо, яким буде новий ліс? Очевидно, що на відновлення багатих вікових дубово-соснових лісів

підуть століття. Крім того, ми втрачаємо рідкісні види рослин та їхні угруповання. Наприклад, у Червоній книзі є рослини зі складним циклом розвитку (наприклад, види орхідей), які розвиваються з насінини у квітку лише за 8–9 років. І коли під час тієї ж наливки бурштину порушуються ґрунтовий покрив та гідрологія, ці рідкісні види вже не зможуть відновитися [11]. Видобуток цього виду корисних копалин супроводжується виносом мінерального ґрунту на поверхню родовища, не забезпечує повне вилучення бурштину з родовищ, призводить до зміни структури ґрунтів, утворення пустот і відповідно здійснює негативний техногенно-екологічний вплив на навколишнє середовище [12, с. 273–284];

– стратегічні проблеми. Ставиться під загрозу стратегічне партнерство між ЄС та Україною, що ґрунтується на спільних цінностях та інтересах, є життєвим фактором зміцнення миру, стабільності та процвітання у Європі. Свобода, незалежність і стабільність України належать до найбільших досягнень нової Європи, котра позбулася старих ліній розділу [13]. Міністерство екології та природних ресурсів України представило Національну стратегію наближення (апроксимації) законодавства України до права ЄС у сфері охорони довкілля, що означає наближення України до ЄС і послідовного просування своєї нової екологічної політики [14]. Ослаблення держави як такої з позиції розгляду України як стратегічного партнера – немає порядку всередині країни, значить, ненадійний партнер в усьому, що призводить до негативного іміджу України в цілому на міжнародній арені;

– морально-психологічні проблеми. Критична екологічна ситуація, що склалася в сучасному світі, є закономірним результатом змін навколишнього середовища, викликаних бездумною діяльністю людини, а саме порушенням відповідності прийнятих суспільством способів задоволення своїх потреб і меж споживання, допустимих для біосфери. Порушення співвідношення між цілями і засобами життя та надмірно технізована раціоналізація підвели людину до формування особливої системи цінностей, що проявляє себе у владі людини над природою – руйнування природних екосистем, знищення озонового прошарку, забруднення води, деградація землі, знищення флори та фауни [15]. Так, межі, що встановлю-

валися на основі саморегуляції складних систем та їх природоосвітніх проектів, на жаль, не виправдали себе і стали джерелом глобальних проблем (яскравим прикладом екологічних катастроф є практика грандіозних перетворень природи: каскад ГЕС на Дніпрі, осушення боліт Полісся, іригація на півдні, хімізація землеробства, аварія на Чорнобильській АЕС і багато іншого). Ці проблеми вже давно зачіпають всі сторони життя людей і людства в цілому, оскільки традиційні моделі історичного розвитку підкорення природи підвели людину до вибору: загинути або змінити своє взаємовідношення з природним світом [16, с. 533].

Важливе значення у вирішенні екологічних проблем експлуатації надр має формування дієвої системи державного регулювання та управління природокористуванням, а також екологічною безпекою на національному, регіональному й місцевому рівнях. На сьогоднішній день на територіях, де видобувають корисні копалини, створено тільки один 52-й відділ спеціальної поліції з охорони бурштину. На законодавчому рівні ані закону, ані органу, що мав би повноваження контролювати видобування корисних копалин, не створено. Місцеві активісти, що беруть участь в охороні природних ресурсів, неодноразово зверталися до Президента України, Міністра внутрішніх справ України, щоб вирішити цю проблему і створити підрозділи поліції, які разом із місцевими жителями займалися б охороною природних ресурсів. Проте на сьогоднішній день інформації про будь-яку реакцію на зроблені звернення не надійшло.

На нашу думку, взаємодію підрозділів Національної поліції із громадськими формуваннями потрібно здійснювати на основі загальних принципів державного управління. Ці принципи й форми взаємодії поліції із громадськими формуваннями з охорони правопорядку потрібно закріпити в нормативних актах, що регулюють діяльність поліції і громадських формувань, а також в інших актах.

Позитивним прикладом партнерства поліції (насамперед поліцейських патрульної поліції) і громадськості є спільна діяльність із громадськими формуваннями, які вже тривалий час функціонують на підставі Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [17]. Спектр заходів, що в тісній взаємодії із працівниками поліції виконують сучасні дру-

жинники, досить широкий: патрулювання житлових масивів і селищ; участь у розшуку зниклих без вісти; участь у розшуку та затриманні підозрюваних у скоєнні злочину; спільне проведення профілактичних, просвітницьких, виховних заходів серед різних категорій населення тощо. Що стосується правового забезпечення відносин, пов'язаних із використанням і охороною надр, то слід відмітити такі недоліки, як повільний розвиток законодавчої бази, її безсистемність та неузгодженість окремих елементів, велика кількість підзаконних актів (відомчі положення, інструкції, накази тощо) та застарілий Кодекс України про надра із наявністю в ньому норм із призупиненою дією та переважною більшістю бланкетних норм, наявність неузгодженостей і навіть протиріч між Кодексом України про надра [18], Гірничим Законом [19], окремими законами стосовно певних видів спеціального надрокористування (наприклад, Законом України «Про нафту і газ» [20], іншими законами, що не мають спеціального надрового характеру, а регулюють деякі окремі аспекти використання й охорони надр).

Створюючи нову правову базу для порядку регулювання, не слід ігнорувати європейський досвід, зокрема, щодо екологічного страхування та екологічної застави. Екологічне страхування полягає в тому, що певне підприємство вносить екологічний платіж. У майбутньому підприємство зобов'язується рекультивувати ділянку, а якщо воно цього не робить, страхова здійснює платіж іншому підприємству, яке зможе це зробити [21].

У свою чергу, екологічна застава полягає в тому, що підприємство вносить кошти на спеціально відкритий казначейський рахунок, на якому вони акумулюються для того, щоб в подальшому використати їх для відновлення цієї ділянки. Якщо саме підприємство проводить цю роботу, то кошти йому повертаються. Така практика досить поширена у Європейському Союзі. Вона забезпечує екологічне відновлення ґрунтів [22].

Отже, незаконне використання і неналежна охорона надр нашої держави супроводжуються цілою низкою правопорушень – не лише адміністративно-правових деліктів, а й злочинів. Це викликає необхідність розробки системи запобіжних заходів з урахуванням новітніх напрацювань кримінологічної науки. Однак отримання таких



напрацювань є можливим лише на підставі проведення ґрунтовних кримінологічних досліджень і створення відповідної характеристики правопорушень (насамперед злочинів), пов'язаних із порушенням правил охорони або використання надр. На нашу думку, законодавцеві слід звернути увагу на проблеми, що склалися в нашій країні, а саме на порушення правил охорони або використання надр, що призводять до зміни природного середовища в результаті антропогенних дій, що, у свою чергу, тягне порушення структури і функціонування природних систем (ландшафтів), а також викликає негативні соціальні, економічні та інші наслідки.

### Перелік літератури

1. Конституція України : від 28 черв. 1994 р. №254-к/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.

2. Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення [Електронний ресурс] : постанова Каб. Міністрів України від 12 груд. 1994 р. №827. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/827-94-%D0%BF>. – Заголовок з екрана.

3. Кримінологія : учебник / Г. А. Аванесов, С. М. Иншаков, С. Я. Лебедев, Н. Д. Зриашвили ; под ред. Г. А. Аванесова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 480 с.

4. Корнякова Т. До питання особливостей походження екологічної злочинності в Україні / Т. Корнякова // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2011. – №2. – С. 214–225.

5. Курс кримінології: Особлива частина : підручник : у 2 кн. / М. В. Корнієнко, Б. В. Романюк, М. І. Мельник та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужи. Кн. 2 / відп. ред. Я. Ю. Кондратьєв. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 480 с.

6. Смирнов В. О. Фізичні та хімічні основи виробництва : навч. посіб. / В. О. Смирнов, В. С. Білецький. – Донецьк : Сх. вид. дім, 2005. – 148 с.

7. Яремійчук Р. С. Основи гірничого виробництва: видобування нафти, газу та твердих корисних копалин : підручник / Р. С. Яремійчук, В. Р. Возний. – К. : Кондор, 2006. – 376 с.

8. Корнієнко В. Я. Аналіз сучасних технологій та вибір обладнання для вилучення бурштину із піщаних родовищ з найменшим техногенно-екологічним впливом на навколишнє середовище / В. Я. Корнієнко // Вісник НУВГП : зб. наук. пр. – 2007. – №2 (38). – С. 352–358.

9. Сахарова О. Б. Особливості боротьби з проявами організованої злочинності у нафтогазовій галузі України / О. Б. Сахарова // Боротьба

з організ. злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2006. – № 14. – С. 40–51.

10. Черная добыча угля : інтерв'ю зам. пред. ком. ВР України по ТЭК Михаила Волынца // Дело. – 2006. – № 32.

11. Після видобутку бурштину знищені ліси відновляться. Однак ми не знаємо, якими вони будуть [Електронний ресурс] // ЦЕНЗОР.НЕТ. – 17 квіт. 2015 р. – Режим доступу: [http://ua.censor.net.ua/resonance/383910/pislya\\_vydobutku\\_burshtynu\\_znyscheni\\_lisy\\_vidnovlyatsya\\_odnak\\_my\\_ne\\_znaemo\\_yakumu\\_vony\\_budut\\_koordinator](http://ua.censor.net.ua/resonance/383910/pislya_vydobutku_burshtynu_znyscheni_lisy_vidnovlyatsya_odnak_my_ne_znaemo_yakumu_vony_budut_koordinator). – Заголовок з екрана.

12. Татарів А. Ю. Криміналістична характеристика порушення правил охорони або використання надр на прикладі незаконного видобутку бурштину / А. Ю. Татарів, С. І. Марко // Наук. вісн. Луган. держ. ун-ту внутр. справ. – 2014. – Вип. 3. – С. 273–284.

13. Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України, схвалена Європейською Радою 11 грудня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994\\_492](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_492). – Заголовок з екрана.

14. Національна стратегія наближення (апроксимації) законодавства України до права Європейського Союзу у сфері охорони довкілля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/adaptation/3133-natsionalna-stratehiia-nablyzhenniaaprosymatsiia-zakonodavstva-ukrainy-do-prava-yes-v-haluzi-okhorony-dovkilli>. – Заголовок з екрана.

15. Головні екологічні проблеми та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eco.com.ua/content/golovni-ekologichni-problemi-ta-shlyakhi-ikh-virishennya>. – Заголовок з екрана.

16. Войцицький А. П. Техноекологія : підручник / А. П. Войцицький, В. П. Дубровський, В. М. Боголюбов ; за ред. В. М. Боголюбова. – К. : Аграрна освіта, 2009. – 533 с.

17. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державно-го кордону : Закон України № 1835-III від 22 черв. 2000 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>. – Заголовок з екрана.

18. Кодекс України про надра : Закон України від 27 лип. 1994 р. № 132/94-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 36. – Ст. 340.

19. Гірничий Закон України : Закон України від 6 жовт. 1999 р. № 1127-XIV // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 50. – Ст. 433.

20. Про нафту і газ : Закон України від 12 лип. 2001 р. № 2665-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 50. – Ст. 262.

21. Василюшин Х. Р. Теоретико-методичні засади екологічного страхування в Україні / Х. Р. Василюшин // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20. – С. 46–53.

22. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі на 2000–2015 роки : Закон України від 21 верес. 2000 р. № 1989-III // Уряд. кур'єр. – 2000. – № 207. – С. 3–16.

### Транслітерація переліку літератури

1. Konstitutsiya Ukrainyini vid 28 chervnya 1994 r. [Constitution of Ukraine]. Vidom. Verhov. Radi Ukrainyini, 1996, no 30, St.141 [in Ukrainian].

2. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainyini vid 12 grudnya 1994 roku. Pro zatverdzhennya perelikiv korisnikopalin zagalnoderzhavnogo ta mIstsevego znachennya. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/827-94-p> [in Ukrainian].

3. Kriminologiya [Criminology: a Textbook] Moskva : YuNITI–DANA, 2005, pp. 444–445 [in Russian].

4. Kornyakova T. Do pitannya osoblivostey pohodzhennya ekologichnoy zlochinnosti v Ukrainyini [On the question of the origin of environmental features of crime in Ukraine] Visnik Akademiyi pravovih nauk Ukrainyini. Harkiv, 2011, no. 2, pp. 214–225 [in Ukrainian].

5. Kurs kriminologiyi: Osobлива chastina [Criminology Course: Special Section: a Textbook]. Kyiv: Yurinkom Inter, 2001, p. 128 [in Ukrainian].

6. Smirnov V. O., Biletskiy V. S. Fizichni ta himichni osnovi virobnitstva. [Physical and chemical bases of production]. Donetsk: Shidniy vidavnicхий dim, 2005, 148 p. [in Ukrainian].

7. Yaremychuk R. S., Vozniy V. R. Osnovi gIrnichogo virobnitstva: vidobuvannya nafti, gazu ta tverdih korisnih kopalin [Fundamentals of mining, oil, gas and solid minerals: a Textbook]. Kyiv: Kondor, 2006, p. 376 [in Ukrainian].

8. Kornienko V. Ya. Analiz suchasnih tehnologiy ta vIblr obladnannya dlya viluchennya burshtinu iz pischanih rodovisch z naymenshim tehnogenno-ekologichnim vplivom na navkolishne seredovische [Analysis of modern technology and selection of equipment for the extraction of sand deposits of amber with the lowest technogenic and ecological impact on the environment]. Visnik NUVGP, Rivne : 2007, no. 2 (38), pp. 352–358 [in Ukrainian].

9. Saharova O. B. Osoblivosti borotbi z proyavami organizovanoyi zlochinnosti u naftogazoviy galuzi Ukrainyini [Features fight against manifestations of organized crime in Ukraine oil and gas industry] Borotba z organizovanoyu zlochinnistyu i koruptsieyu (teoriya i praktika), 2006, no. 14, pp. 40–51 [in Ukrainian].

10. Chernaya dobyicha uglya: Intervyu zamestitelya predsedatelya komiteta VR Ukrainyini po TEK Mihaila Volynitsa [Black coal mining: Interview with

Deputy Chairman of the Verkhovna Rada Committee on Fuel and Energy Complex Mikhail Volynets]. Delo: 2006, no. 32. [in Ukrainian].

11. Pislya vidobutku burshtinu znischeni lisi vidnovlyatsya. Odnak mi ne znaemo, yakimi voni budut [After extraction of amber destroyed forests restored. However, we do not know what they will] Retrieved from : [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994\\_492](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_492) [in Ukrainian].

12. Tatariv A. Yu., Marko S. I. Kriminalistichna charakteristika porushennya pravil ohoroni abo vikoristannya nadr na prikladl nezakonnogo vidobutku burshtinu [Forensic characterization of violation of safety rules or use subsoil for example, illegal extraction of amber]. Naukoviy visnik : 2014, no. 3, pp. 273–284 [in Ukrainian].

13. Spilna strategiya Evropeyskogo Soyuzu schodo Ukrayini, shvalena Evropeyskoyu Radoyu 11 grudnya 1999 roku [Common Strategy of the European Union on Ukraine, adopted by the European Council] Retrieved from : [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994\\_492](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_492) [in Ukrainian].

14. Natsionalna strategiya nablizhennya (aproksimatsiyi) zakonodavstva Ukrayini do prava Evropeyskogo Soyuzu u sferi ohoroni dovkillya [NSS approach (approximation) of Ukraine to EU law on environmental protection]. Retrieved from: <http://www.menr.gov.ua/adaptation/3133-natsionalna-stratehiia-nablyzhenniaaproksymatsiia-zakonodavstva-ukrainy-do-prava-yes-v-haluzi-okhorony-dovkilli> [in Ukrainian].

15. Golovni ekologichni problemi ta shlyahi yih virishennya [The main environmental problems and solutions] Retrieved from : <http://eco.com.ua/content/golovni-ekologichni-problemi-ta-shlyakhi-ikh-virishennya> [in Ukrainian].

16. Voytsitskiy A. P. Tehnoekologiya : pidruchnik [Technical Ecology: a Textbook]. Kyiv: Agrarna osvita, 2009, 533 p. [in Ukrainian].

17. Pro uchast gromadyan v ohoroni gromadskogo poryadku i derzhavnogo kordonu [The participation of citizens in public order and state border] Retrieved from : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1835-14> [in Ukrainian].

18. Kodeks Ukrayini pro nadra [Subsoil Code of Ukraine ] Zakon Ukrayini vid 27 lipnya 1994 r. no. 132/94-VR, Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini, 1994, 36, St. 340 [in Ukrainian].

19. Girnichiy Zakon Ukrayini [Mining Law of Ukraine] Zakon Ukrayini vid 6 zhovtnya 1999 r. no. 1127 – XIV, Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini, 1999, no. 50, St. 433. [in Ukrainian].

20. Pro naftu i gaz [On Oil and Gas] Zakon Ukrayini vid 12 lipnya 2001 r., no. 2665-III, Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini, 2001, no. 50, St. 262. [in Ukrainian].

21. Vasilishin H. R. Teoretiko-metodichni zasady ekologichnogo strahuvannya v Ukrayini [Theoretical and methodological principles of ecological insurance in Ukraine] Naukoviy visnik NLTU Ukrayini, 2010, Vol. 20, pp. 46–53 [in Ukrainian].

22. Pro Zagalnodержavnu programu formuvannya natsionalnoy ekologichnoy merezhi na 2000–2015 roki vid 21 veresnya 2000 r. no.1989-III [On the National program of national ecological network in the 2000–2015 years] Uryadoviy kur'er, 2000, no. 207, pp. 3–16 [in Ukrainian].

**Здоровило І. В. Актуальні питання запобігання злочинам, пов'язаним із порушенням правил охорони або використання надр, в Україні**

*У статті висвітлюються проблеми дослідження основних кримінологічних питань забезпечення попереджувальної діяльності щодо злочинів, пов'язаних з порушенням правил охорони або використання надр (ст. 240 КК), в Україні. Зокрема, наголошується на необхідності розширення теоретичної і практичної бази розробки окремих засобів і методів протидії злочинності, пов'язаної з порушенням правил охорони або використання надр, в Україні. Проведено аналіз стану освітленої проблеми і проаналізовано чинники, що сприяють вчиненню кримінальних злочинів цієї категорії. Розглядається ставлення держави і суспільства до проблеми забезпечення попереджувальної діяльності за розглянутою категорією злочинів. Аналізуються чинне законодавство, його позитивні та негативні сторони, а також міжнародний досвід протидії порушенням правил охорони або використання надр.*

**Ключові слова:** запобігання, корисні копалини, надра, кримінальна відповідальність, видобуток, природні ресурси, буритин.

**Здоровило И. В. Актуальные вопросы предотвращения преступлений, связанных с нарушением правил охраны или использования недр, в Украине**

*В статье освещаются проблемы исследования основных криминалогических вопросов обеспечения предупредительной деятельности в отношении преступлений, связанных с нарушением правил охраны или использования недр (ст. 240 УК), в Украине. В частности, отмечается необходимость расширения теоретической и практической базы разработки отдельных средств и методов противодействия преступности, связанной с нарушением правил охраны или использования недр, в Украине. Проведен анализ состояния освещенной проблемы и проанализированы факторы, способствующие совершению уголовных преступлений этой категории. Рассматривается отношение государства и общества к проблеме обеспечения предупредительной деятельности по рассматриваемой категории преступлений. Анализируются действующее законодательство, его положительные и отрицательные стороны, а также международный опыт противодействия нарушениям правил охраны или использования недр.*

**Ключевые слова:** предотвращение, полезные ископаемые, недра, уголовная ответственность, добыча, природные ресурсы, янтарь.

**Zdorovylo I. V. Topical issues to prevent crimes related to violation of rules of protection and use of mineral resources in Ukraine**

*The article highlights the main criminological research problems of providing preventive activity on crimes related to violation of safety rules or use subsoil (Art. 240 of the Criminal Code), in Ukraine. In particular, stressed the need to expand the base of theoretical and practical development of certain means and methods of combating crime related to violation of safety rules or use of mineral resources in Ukraine. The analysis of the problems highlighted and analyzed factors contributing to the commission of criminal offenses in this category. We consider the attitude of the state and society to the issue of preventive activities to examining the category of crimes. We analyze existing legislation, its positive and negative sides as well as international experience in combating the violation of safety rules or the use of mineral resources.*

**Key words:** prevention, minerals, mineral resources, criminal liability, illegal mining, natural resources and amber.